

19.16x21.33	מצב הרוח	עמוד 16	61665204-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790			

24/6 בציונות הדתית

מכתב עולם של הרצל חושף: 'תוכנית מרוקו' שקדמה ל'תוכנית אוגנדה'

רומי (שם קוד: מרוקו) להתיישבותה בה? התנאים שם יובילו, במקודם או במאוחר, להתרכבותה המעצמת. היום, הארץ לא שיכת עדיין לשום עצמה, אך ארבע שואפות לשלוט בה. כמובן שגם אופציה טוביה יותר משמשון (מוזר אפריקה). על בלאך לא לדעת בשם אופן כי הצעה הגעה ממנה".

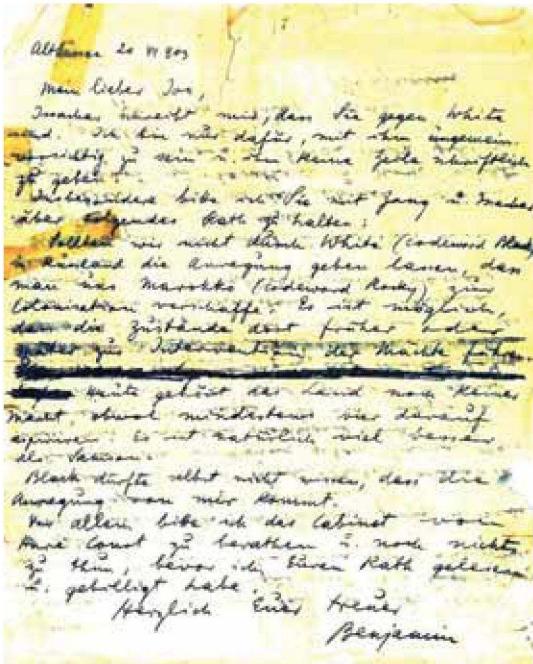
תכנית מרוקו עלתה במוחו הקודח של הרצל מתוך חששות לגורלם המר של היהודי רוסיה, על רקע פרעות קישינב שהתחוללו ב-6 עד 9 באפריל 1903 וכهام נתבחו באכזריות נוראה 49 יהודים, 92 נפצעו קשה, 500 נפצעו קל, ונעלו 700 בתים מגוריים, בתים עסק ובתי כנסת, נבזו וחוללו. צילומים שstrandו מАЗ מציגים ספרי תורה שחוללו בחוץ והתגוללו ברחובות כדומן על פני השדה. בספריו הפוגרים לא העתרבו כוחות הביטחון של הצאר למנייעת השחיטה והביזה, נוראה כי הם אף עודדו את הפרעות, כדי להבריח את היהודים החוצה.

עוד לפני שנודע פרטיה פרעות קישיניב, הצעה באפריל 1903 נויל צ'مبرליין,

שר המושבות הבריטי, ליחסן, ליישב את היהודים על פני שטח של 13,000 קמ"ר במערב קניה - הצעה שוכחה בשיח הציוני לכינוי 'תוכנית אוגנדה'. הרצל דחה את ההצעה על הסף, בנימוק שרק לא-ישראל עורגנים היהודים. אולם משנדע באוטו חזק היקף הפרעות בקישיניב, נמלך בדעתו והחליט להציג את תוכנית אוגנדה בקונגרס השישי שהתקנס בבאול ב-23 באוגוסט.

תכנית באזול עוררה סערת רגשות עצומה בקונגרס שכמעט התפלג לשניים בין תומכה ומנגדיה. קבוצה גדולה של צירים בראשות נורדראו ראתה בפתרון 'מקלט ליליה' יהודי רוסיה, וכונגדם התארגנה קבוצה של 178 צירים שקראו לעצם 'ציוני ציון' שפעלה ללח"תיה ולהתיישבות רק בארץ ישראל. ההתנגדות הרגשית העזה, שהגיעה עד כדי בכינוס וישראל וישראל על הקרקע כאבלי ציון, שכנעה את הרצל להцентр למוגדים, והוא סיים את נאום ההתנגדות בשבועות הראשונים לא"י, בלשון המקור: "אם אשכח ירושלים תשכח ימייני".

בסופו של דבר לא יצא מן ההצעה דבר, פרט למכתב ההיסטורי המשמר בגנז הארכיון הציוני המרכזי, באגף הארכיון הרצל.

המכתב בכתב ידו של הרצל בשפה הגרמנית

| מנחם רהט

רבים בישראל מכירים את 'תוכנית אוגנדה' שהציג שר המושבות הבריטי צ'مبرליין, כפתרון לבעת הגירת היהודים מروسיה האנטישמית. מעתים מאוד יודיעים שבועות אחדים לפני שהגעה הבכיר הבריטי את תוכנית אוגנדה, שנדחתה בידי הרצל עצמו והקונגרס הציוני הששי, ב-1903, הגה הרצל עצמו תוכנית מושל להצלת היהודי רוסיה שஸב לו פרעות תחת המגף הרוסי העזין, ע"י הקמת בית לאומי זמני בעיר ים ירושלים במרוקו.

כעבור שבועות אחדים ירד הרצל מהעריוון, ואף ה策טרף לモתגדי תוכנית אוגנדה שדרשו לפטור את בעיתם היהודים במולדים ההיסטוריים, ארץ ישראל. תוכנית מרוקו עצמה גועה זמן קצר אחר שבאה לאoir העולם.

המכתב שנחשף מגלת גם שהרצל ניחל את התכתביותיו המדיניות עם פעילים ציוניים תוך שימוש בשפת קודמים נסתרת, כפי שובילו בהמשך.

הרעיוון להקים בית לאומי זמני לעם היהודי במרוקו, מופיע במסמך בכתב ידו של הרצל, שומר בארכיון הציוני בירושלים, ויוצג לציבור ביום הקróבום. המכתב נשלח לידיו הבריטי ג'וזף אוקון, ביום 20 ביולי 1903, חדש לפני הקונגרס הציוני השישי שבו הועלה ונפלה תוכנית אוגנדה. במסמךנו נועץ הרצל בקאוון, אם כדי לגייס פעליל בריטי אנטישמי ידוע, לטובות תוכנית מרוקו.

מדובר בעיתונאי הבריטי האנטישמי ארנולד וויט. והוא מה שנחוץ לבריטניה יותר מכל. וויט הבלתי לנלאה הגע עד הצאר הרוסי, כבר בסוף המאה ה-19, והציג לו להקים מושבה יהודית בארגנטינה - על מנת להטוט את זרם המהגרים היהודיים "שזemo לדרדר את האמפריה הבריטית ולהרים אותה מבית". ב-1903 עידין עסק וויט בראуниות להצלת בריטניה מן היהודים" וחייש בעולם מקום כלשהו להתיישבות המהגרים היהודיים. הרצל שkel לעשות בוויט הבלתי לנלאה שימוש לטובות הפרויקט הציוני: "האם לא כדאי לנו לתארנולד וויט (שם קוד: בלאך) להציג לרוסיה שת לנו את